

KIRJOITA KIRJOITTAMISESTA

KERÄSI KIRJAVAN SADON

Pasi Karppanen ja Anne Leinonen

Se luomisen tuska

Novelli, joka kertoo kirjoittajasta kirjoittamassa, on oman lajinsa klisee. Usein aloittelevia kirjoittajia varoitetaan kirjoittamasta tarinaan epähuomiossa itseään. Tällä saatetaan viitata siihen, että päähenkilö esimerkiksi huokailee, polttaa ketjussa tupakkaa, katselee ulos ikkunasta eikä tiedä mitä tekisi. Sarjakuvapuolella tuttuja ovat sarjakuvat, jotka kertovat siitä, ettei piirtäjä saa ideoita sarjakuvaan.

STK:n ja *Usva*-lehden yhdessä järjestämässä *Kirjoita kirjoittamisesta* -kilpailussa osallistujilla oli kerrankin täysi vapaus sijoittaa itsensä mukaan tarinaan. Kilpailussa haettiin tarinoita, jotka kuvaavat kirjoittamista, sen vaikeutta tai riemua, fiktiivisen tai puolifiktiivisen päähenkilön kautta. Novellien oli mahdollista käsitellä kirjoittamista, kirjallisuutta tai suhdetta kirjailijuuteen. Lähtökohdaksi saattoi ottaa luomisen tuskan ja ilon, kirjoittamisen mystisyyden, perinte-

den roolin tai menneiden kirjailijoiden painolastin.

Kisakutsussa kuitenkin korostettiin, että kilpailussa ei oltu etsimässä huonoja tai kliseisiä tekstejä, vaan niiden tuli täyttää hyvän kaunokirjallisuuden vaatimukset. Tavoitteena oli selvittää, mitä kirjoittajat edellä kuvasta lähtöasetelmasta saavat irti. Hyvänä esimerkkinä teeman soveltamisesta voisi mainita *Juha-Pekka Koskisen* novellin **Kirjoittaja, joka ei koskaan julkaissut mitään** (*Usva* 2/2005). Spekulatiivisuus eli sci-fi- tai fantasiaelementin mukanaolo tekstissä ei ollut välttämättömyys, mutta sallittua.

Novellisarjan lisäksi kilpailussa oli kolumnisarja. Kolumni eroaa asia-artikkelista siinä, että se voi vapaasti olla subjektiivinen, pohdiskeleva, jopa tajunnanvirtamainen, siinä missä asia-artikkelilta edellytetään objektiivisuutta ja asiassa pysymistä. Asia-artikkelin tehtävä on tarjota lukijalle uutta tietoa, kun taas kolum-

nin tehtävä on herättää ajatuksia, olla parhaimmillaan jopa hauska. Hyvä kolumni esittää enemmän kysymyksiä kuin tarjoaa vastauksia.

Myös kolumnin kirjoittaja voi kirjoittaa itsensä mukaan tekstiin; ne ovat usein omakohtaisia ja kirjoitetaan ensimmäisessä persoonassa. Kolumni voi lähteä liikkeelle todellisesta tilanteesta tai havainnosta, jonka kirjoittaja on tilanteen pohjalta kirjoittajana tehnyt. Kolumnissa on myös sallittua johtaa lukijaa harhaan. Todellisia tapahtumia on lupa väritellä eikä päähenkilön tarvitse olla yksi yhteen kirjoittaja itse siitä huolimatta että teksti antaa tällaisen vaikutelman.

Kilpailun tuomareina toimivat *Kosmoskynä*-lehden päätoimittaja *Pasi Karppanen* ja *Usva*-lehden päätoimittaja *Anne Leinonen*. Palkintoihin oli varattu 200 euroa, jonka tuomarit saivat jakaa haluamallaan tavalla. Lisäksi kisassa jaettiin kirjapalkintoja ja kaikkien kisaan osallis-

tuneiden kesken arvottiin viisi Kosmoskynä-lehden tilausta vuodelle 2010 ja viisi **Kirjoita kosmos** -kirjoittajaopasta.

Runsas sato

Kilpailuun lähetettiin määräaikaan 15.9.2009 keskiyöhön mennessä 136 tekstiä, jota voi pitää etenkin kilpailun spesifisyyden huomioon ottaen varsin kunnioitettavana määränä. Novelleja teksteistä oli 80, kolumneja 56 kappaletta. Merkille pantavaa on, että suurin osa osallistujista näytti tulevan sf/f-fandomin ulkopuolelta. Kisa näyttikin tavoittaneen hyvin Suomen kirjoittavat piirit ja houkuttelleen kaikkia kirjoittamisesta kiinnostuneita.

Paitsi runsaaksi, kisan satoa voi hyvällä syyllä kutsua myös kirjavaksi. Vaihtelevantasoisissa ja keskenään hyvin erilaisissa teksteissä kirjoittamista käsiteltiin kiitettävän monesta näkökulmasta. Kuten aina kilpailujen raadeissa, myös nyt tuomarien mieltymykset erosivat toisistaan. Tämä ei kuitenkaan haitannut, sillä kumpikin päätoimittaja saattoi valita julkaistavakseen itseään eniten miellyttävät tekstit.

Yhden selkeän voittajan sijasta tuomarit päätyivätkin palkitsemaan isomman joukon tekstejä, joista kaikilla oli omat ansionsa. Novellisarjassa varsinaisille palkintosijoille nostettiin neljä tekstiä: *Mira Karppe-
linin Kirjoituskilpailu*, *Jaana Lehtiön
Todellinen kirjoittaminen*, *Klaus Ollikaisen Luuranko* ja *Niko Peltosen Niin oli kirjoitettu*. Kukin voittaneista sai palkinnokseen 50 euroa.

Kolumnisarjassa tuomaristo katsoi yhden tekstin olevan selkeästi olevan muita ylempänä ja palkitsi *Vesa A. Korhosen* kirjoituksen **Kolumnin kirjoittamisen sietämätön keveys** niin ikään 50 eurolla. Tämän lisäksi novellisarjassa palkittiin kunniamaininnoin yhdeksän, kolumnisarjassa seitsemän tekstiä. Molempien sarjojen kunniamainituille jaettiin kirjapalkintoja.

Mira Karppe-
linin "Kirjoituskilpailu" on idearikas ja humoristinen kuvaus kahdesta naapuruksesta, jotka haastavat toisensa kirjoituskilpailuun. Novelli punoo taitavasti yhteen kahden erilaisen kirjoittajaluonteen ominaispiirteet.

Jaana Lehtiön "Todellinen kirjoittaminen" on futuristinen sukellus aikaan ja paikkaan, jossa kirjoittaja ja kirjoituskone ovat yhtä. Novellin kertoja on menestyvä kirjoittaja, jolle kuitenkin tulee ongelmia luomistyönsä ja identiteettinsä kanssa.

Niko Peltosen "Niin oli kirjoitettu" on tunnelmaltaan tiivis novelli nuorukaisesta, joka tekee esitelmää tunteetusta, eristäytyneestä kirjailijasta. Nuorukainen ryhtyy itsekin tekemään runoja, sillä kirjoittaminen on keino saada respectiä vastakkaiselta sukupuolelta. Spekulatiivisia elementtejä hienovireisesti yhdistelevä tarina on rakennettu taitavasti. Kirjoittajalla on tyyli hallussa, toteutus on ilmava ja kaunokirjallisesti vahva.

Klaus Ollikaisen "Luuranko" on *Edgar Allan Poen* hengessä kirjoitettu tyylikäs pastissi kirjoittajasta. Morbidi novelli seuraa esikuviaan niin juonen, kuvaston kuin kielenkin tasolla. Pitkät lauseet ja lavea kerrontatyyli luovat menneen ajan tunnelmaa.

Vesa A Korhosen "Kolumnin kirjoittamisen sietämätön keveys" on humoristinen ja tiivis paketti, joka jää lämpimästi hykerryttämään lukijan mielessä. Nimensä mukaisesti se pohtii, kuinka kirjoittaa hyvän kolumnin.

Luonnehdintoja sadosta

Novellisarjassa tuomarien luettavaksi tuli hyvin erilaisia tekstejä. Toisissa oli luotettu vahvaan ideaan ja perinteiseen kerrontaan, kun taas toisissa oli panostettu toteutukseen tai muotoon. Monissa novelleissa olikin lähdetty rohkeasti tekemään jonkun tyyli-
lajin pastissia. Joukosta löytyi em. Poe-henkistä kauhua, *Volter Kilven* ja *Jose Saramagon* verikkaista tyyliä ja dekkariliseitä parodioivia kokonaisuuksia.

Paperille kirjoitettu teko saattoikin muuttua todeksi, kirjallisuuden hahmo karata todelliseen maailmaan tai kirjailija vaikuttaa itsensä kuoleman toimintaan. Vainajat saanelivat tarinoitaan kirjoittajille ja kirjoittaja saattoi leijailla päähenkilöidensä maailmassa.

Suurimmassa osassa teksteistä oltiin kuitenkin puitteiltaan kiinni realistisessa maailmassa, ja vain muutamassa novellissa heittäydettiin koko-

naan vieraaseen paikkaan tai aikaan. Näissä tapauksissa spefelementtien yhdistämisessä kirjoittamiseen oli kiitettävää oivaltavuutta ja tekstit erottuivat joukosta edukseen. Novellit olivat pääosin juonipainotteisia, muutamassa tekstissä hyödynnettiin tajunnanvirtaa esimerkiksi taiteellisen angstin ja taiteilijuuden kuvaamisessa.

Kolumnisarjassa pohdittiin novelleja enemmän kirjoittamisen tekniikkaa, sanojen syntymisprosessia ja luovuutta itsessään. Kolumneissa kysyttiin, kuinka välittää ympäristöstä havaittu asia terävänä tekstinä lukijalle, tai kuinka löytää menestysresepti kirjoittamiseen.

Kirjoittaminen näyttäytyi monen tekstissä arkipäivää kiusaavana riisana tai jopa hulluutena, joka leimaa kantajansa ja josta pääsee eroon vain kirjoittamalla. Usein kolumnin kertojana oli kirjoittaja, joka suhteutti kirjoittamisen elinehtona olemassaololleen. Kolumnit käsittelivät pääosin arkisia asioita tarkkojen yksityiskohtien ja havainnollistavien tapahtumien kautta. Parhaimmillaan kolumneissa oli vinoa huumoria ja herkkuisia arkisia yksityiskohtia, jotka saivat lukijan hykertelemään ihastuksesta.

Kolumnisarjan kärki oli selvästi novellisarjaa kapeampi. Tekstit olivat kielellisesti huoliteltuja ja sujuvasti eteneviä, mutta se, mikä kolumni oikeastaan on, näytti olevan monelle kirjoittajalle epäselvä. Huolimatta siitä, että lehdessä julkaistu kolumni saattaa vaikuttaa yhdellä istumalta kirjoitetulta, hajanaiselta ja sekavalta pohdiskelulta, se ei useinkaan ole sitä. Kolumnissa tulisi olla samanlainen tarinallinen kaari kuin novellissakin, päätepiste jota kohti tekstin elementit vievät.

Monissa mukana olleissa kolumneissa olikin selvää horjuntaa pituuden ja muodon kanssa. Tekstillä saattoi olla vaikeuksia pysyä aiheessaan tai sen läpi kulkeva punainen lanka puuttui. Moni kolumni ei ollut napakka, asiaan tiiviisti pureutuva teksti, vaan poimi ideoita ja ajatuksia sieltä täältä.

Niissäkin teksteissä, jotka maltoivat pysyä johtoajatuksessaan, saattoi kokonaisuus kantaa loppuun asti, mutta harmittavan usein langat oli jätetty sitomatta lopussa yhteen

ja viimeinen, kaiken sinetöivä loppuoivallus jäi uupumaan. Yhtenä syynä napakkuuden puuttumiseen ja tekstien tyhjäkäyntiin on saattanut olla se, että kisassa sallittiin myös lehtikolumnia (noin 3500 merkkiä) pidemmät tekstit. Tämä on saattanut houkutella kirjoittajat tekstiensä venyttämiseen tiiviiden kustannuksella.

Kirjailijakliseet seurasivat tarinoissa mukana. Tuomaristo kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että monissa teksteissä, niin kolumneissa kuin novelleissa, punaviinillä näytti olevan olennainen rooli, kun haettiin kirjalliselle luomistyyliä otollisia olosuhteita.

Myös konjakki ja viski mainittiin, mutta pääsääntöisesti alkoholin liikkakäyttö ei näytellyt teksteissä oleellista roolia eikä mukana käytännössä ollut juoppokirjailijaromantiikkaa, oikeastaan päinvastoin. Kuten protestanttiseen kansanluonteeseen sopii, teksteissä korostui kirjoittamisen rooli ennen kaikkea ankarana työnä.

Kisatekstien valossa kirjoittajan elämä oli yllättävänkin synkkää. Yleisenä teemana molemmissa sarjoissa oli kirjoittamisen oikeutus, kirjoittamisen vaikeus ja harrastajakirjoittajan julkaisupaineet. Kirjoittajan arki näyttäytyi monissa teksteissä ahdistavana ja oman äänen kuuluville saaminen äärimmäisen vaikeana. Myös ulkokirjallisiin arvoihin keskittyvää mediatodellisuutta ja -julkisuutta kritisoitiin.

Ääripäinä kirjoittajan uralla näyttyivät harrastukseksi raapusteleva pöytälaatikkokirjoittaja ja julkaissut, menestynyt ”oikea” kirjailija, eikä välimuotoja monissa teksteissä nähty. Moni kirjoittaja pohti oikeutusta käyttää aikaansa kirjoittamisen kaltaiseen ”turhanpäiväisyyteen”. Huumoria oli mukana hyvin vähän, ja useimmiten se oli ironista, kirjoittajana itseensä kohdistuva. Monissa teksteistä huokui sisällön fiktiivisyydestä huolimatta ”itsekoetun tuntu”.

Kun kisan järjestäjänä on kaksi sf/f-fandomin lehteä, ei voi olla nostamatta esille kysymystä, ovatko sen piirissä toimivat kirjoittajat etuoikeutetummassa asemassa monine lehtineen, kirjoituskilpailuineen ja vertaisverkostoineen. Kisatekstien perusteella valtavirtakirjoittajilla ei

Novellisarja

Palkitut:

Mira Karppelin: Kirjoituskilpailu (50 €)

Jaana Lehtiö: Todellinen kirjoittaminen (50 €)

Klaus Ollikainen: Luuranko (50 €)

Niko Peltonen: Niin oli kirjoitettu (50 €)

Kunniamainitut:

Akseli Heikkilä: Minulla on rock-juttu kirjoitettavana

Jenni Hirvonen: Mykkä

Tomi Jänkälä: Alaston salissa

Jussi Katajala: Murha se on joka kannattaa

Timo Männikkö: Oh my darling

Liisa Nurro: Fengshui ei asu täällä

Niko Peltonen: Veitsenterä

Juha Salmi: Omantunnontuska

Terhi Tarkkainen: Kerrospaha

Kolumnisarja

Sarjan voittaja:

Vesa A. Korhonen: Kolumnin kirjoittamisen sietämätön keveys (50 €)

Kunniamainitut:

Jukka Ahola: Kun äly ei riitä

Tuomo Jäntti: Kipupisteitä

Vesa A. Korhonen: Karkasi

Riitta Myöhänen: Kolumnista kolumni

Noora Niemelä: Sanoja piipunsuusta

Kati Nuora: Kirjoita kirjoittamisesta

Titta Nurmi: Amatöörikirjoittajan elämää ja ajatuksia

ole samanlaisia mahdollisuuksia saada vertaistukea ja julkaisukanavia. Vai eivätkö kisaan osallistuneet kirjoittajat vain ole löytäneet niitä?

Hyvän tarinan edellytykset olivat tärkeitä myös tässä kilpailussa: kokonaisuuden täytyi koskettaa joko tunnetasolla tai älyllisesti, sen piti olla sujuvasti kirjoitettu ja tarjota lukijal-

leen elämyksiä. Monet kisaan osallistuneista teksteistä paransivat pienillä korjauksilla, esimerkiksi tarinan painotuksia tai jännitteitä muuttamalla.

Kilpailun järjestäjät onnittelevat kaikkia kisaan menestyneitä kannustavat kaikkia osallistuneita jatamaan kirjoittamistyötään!